

ЛОКАТИВНА СЕМАНТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ В СТРУКТУРІ ЕЛЕМЕНТАРНИХ РЕЧЕННЄВИХ КОНСТРУКЦІЙ

Тетяна Масицька. Локативна семантична залежність в структурі елементарних реченнєвих конструкцій.

У статті досліджено семантико-синтаксичний аспект простого елементарного речення та розглянуто семантичні типи дієслівних предикатів із локативною семантичною залежністю. Відповідно до семантичного типу предиката проаналізовано диференціацію локативної семантичної залежності в реченнєвих конструкціях.

Ключові слова: семантико-синтаксична структура речення, предикат, локативна семантична залежність, елементарна реченнєва конструкція.

Tatjana Masytska. Locative semantic dependency in the structure of elementary sentences.

В статье исследован семантико-синтаксический аспект простого элементарного предложения и рассмотрены семантические типы глагольных предикатов с локативной семантической зависимостью. Согласно семантического типа предиката проанализирована дифференциация локативной семантической зависимости в структуре предложений.

Ключевые слова: семантико-синтаксическая структура предложения, предикат, локативная семантическая зависимость, элементарная конструкция предложения.

Tețiana Masytska. Locative semantic dependency in the structure of elementary sentences.

The semantic and syntactic structure of simple elementary sentence and the semantic types of verb predicates with locative semantic dependence were considered in this article. The differentiation of locative depending in accordance with semantic type of verbal predicate was analyzed.

Key words: semantic and syntactic structure of the sentence, predicate, locative semantic dependency, elementary sentence construction.

В українському функційному синтаксисі структурний склад семантико-синтаксичної організації речення продовжує привертати увагу мовознавців. Дослідження семантико-синтаксичної структури речення зумовлює значний інтерес до локативної семантичної залежності як семантико-синтаксичної категорії функційного синтаксису. Від семантики предиката залежить не тільки тип семантичної залежності, структурна організація речення і його компонентів, але і їх морфолого-семантична характеристика. Предикатам властиві семантичні і формально-синтаксичні особливості, і саме лексичне значення предикатного компонента з'ясовує варіанти семантичних і синтаксичних моделей реченнєвих конструкцій. Предикат і його семантичні залежності формують елементарну реченнєву структуру, визначають компонентний склад речення і дають змогу простежити варіанти семантичних залежностей. Все це свідчить про *актуальність* і необхідність досліджень, пов'язаних із поглибленим вивченням типів семантичних залежностей, які впливають на семантико-синтаксичну організацію речення.

В лінгвістичних дослідження проблематика структурного складу речення відображена в працях Л. Блумфілда, Л. Теньєра, У. Чейфа, А. Гардінера, У. Вайнрайха, Ф. Данеша та інших мовознавців. Концепції відомих лінгвістів щодо структури речення знайшли розвиток в студіях О. С. Мельничука, І. Р. Вихованця, А. П. Загнітка, Й. Ф. Андерша, І. І. Слинька, К. Г. Городенської, Н. В. Гуйванюк, М. В. Мірченка, К. Ф. Шульжука та інших. Проте проблематика семантико-синтаксичної структури речення потребує подальшого дослідження та пошуку нових методів аналізу. *Метою* нашого дослідження є розгляд реченнєвих конструкцій із локативною семантичною залежністю. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*: охарактеризувати структурний склад семантико-синтаксичного аспекту речення, проаналізувати семантичні групи предикатів, що формують локативну семантичну залежність; визначити особливості локативної семантичної залежності.

Синтаксична теорія дає різноманітний матеріал для дослідження реченнєвих конструкцій у їх конкретному семантико-синтаксичному наповненні. Досліджуючи речення, варто акцентувати увагу на предикатіві, оскільки цей компонент речення із семантично залежними від нього непередикатними компонентами формує елементарне з семантико-синтаксичного погляду речення. В. І. Кононенко слушно відзначає: „Для української мови з властивим їй потенціалом предикатного

вираження характерний широкий набір засобів, розвинута кореферентність, трансформаційність багатьох синтаксичних конструкцій, їхні дериваційні можливості. Це, у свою чергу, відкриває перспективи застосування не стільки власне стандартизованого, структурованого підходу до вивчення предикатів різних типів, скільки врахування особливостей реалізації кожної конкретної моделі з орієнтацією на рідну мову, смислову структуру й засоби вираження предиката, функціонально-прагматичні аспекти тощо” [8, с. 28].

Аналіз семантико-синтаксичної структури речення спрямований на розгляд реченнєвих конструкцій, що сформовані з семантичних компонентів. У кожній реченнєвій структурі спостерігаємо відношення між семантичними компонентами. Під впливом „відмінкової граматики” семантичну структуру речення пов’язують зі структурою ситуації. Семантичну структуру речення при цьому найчастіше визначають як сукупність відношень між предикатом і його аргументами, ізоморфних структурі ситуації, тобто відношень між процесами і їх реальними учасниками [6, с. 80; 3; 4, с. 125 та ін]. Як підкреслює Й. Ф.Андерш, такий підхід до вивчення синтаксичної семантики є перспективним, але при цьому не слід забувати, що відображення в реченні як одиниці мови і мовлення позамовних фактів є складним процесом і не завжди є однозначним. Це свідчить про те, що мовна семантична структура (у даному разі – семантична структура речення) і структура ситуації можуть і не співпадати, наприклад, речення: *Дощ розмив дорогу і Дощем розмивло дорогу* є тотожними, оскільки відображають той самий факт, але мають різні семантичні структури, пор. агенс – дія – пацієнс та інструмент / агенс – дія – пацієнс (реалізуючись іменником у формі орудного відмінка, агенс набуває ознаки інструментальності). З цього прикладу видно, як мовні засоби (відмінкові форми, морфолого-синтаксичне оформлення предиката) вносять корективи в структуру ситуації, відповідно трансформуючи її в семантичні структури речення [1, с. 12].

Семантична структура речення характеризує взаємодію семантичних компонентів. Вони організовані в ній на певній ієрархічній основі, яку визначаємо рангом семантичних компонентів. Головну роль в утворенні речення відіграють семантичний предикат і суб’єкт. Основу семантичної структури речення становлять відношення між суб’єктом і предикатом, які визначають співвіднесення змісту речення з дійсністю [2, с. 56–57]. Суб’єкт і предикат формують переважну більшість речень. За своїми можливостями предикат займає визначальну позицію у побудові висловлень і тому стає найцентральнішим компонентом семантико-синтаксичної структури речення. Предикат вказує як на модально-часові характеристики речення, так і на компонентний склад елементарних реченнєвих конструкцій як основних структурних схем речення. Актуальні в цьому плані міркування А. П. Загнітка про те, що структура предиката „моделює мовну презентацію речення. Вона відображає всі найзагальніші властивості, які притаманні конкретному типу речення як одиниці мови: загальну його структурну схему і значення, категорійне і субкатегорійне значення кожного з його компонентів, порядок розташування цих компонентів і синтаксичні відношення між ними” [7, с. 609–610]. Елементарність / неелементарність реченнєвої конструкції залежить від семантичного значення предиката, який чітко вказує на кількість залежних від предиката компонентів. Елементарне із семантико-синтаксичного погляду речення, на думку К. Ф. Шульжука, має один предикат, від якого залежать непередикатні компоненти (іменники на позначення реальних предметів, а не опредмечених дій, станів, ознак) [12, с. 186].

Реченнєву елементарну конструкцію формують прості компоненти, поєднані в одне ціле семантико-синтаксичними відношеннями. І. Р. Вихованець звертає увагу на типи семантико-синтаксичних відношень і поділяє їх на предикатні і субстанційні. Вчений констатує: „Предикатні відношення передають різні види ознак, субстанціальні – позначення різних власне-предметних функцій. Власне-предикатні і власне-субстанціальні семантико-синтаксичні відношення наявні тільки в семантично елементарних реченнях. В ускладнених реченнях функціонують вторинні предикатні семантико-синтаксичні відношення з різними семантичними нашаруваннями. Вторинні відношення виникають у результаті об’єднання двох або більше елементарних речень в одне ускладнене” [5, с. 31]. Автори посібника „Синтаксис української мови: проблемні питання” підкреслюють, що: „Семантико-синтаксичні відношення встановлюються на основі лексичного значення залежного компонента, тому вони більш конкретні і різноманітні, наприклад, відношення до віддаленого об’єкта, який може бути знаряддям, співучасником тощо: *передати знайомим, розмовляти з братом*, різноманітні обставинні відношення – *повертати лісом, увечері*”

[9, с. 25]. У простому елементарному реченні семантико-синтаксичні відношення (суб'єктні, об'єктні, адресатні, інструментальні, локативні) спрямовані від залежного компонента до опорного, який переважно виражений дієслівним предикатом. Кожне елементарне речення складається з предикатного компонента як центрального компонента, що формує відповідну семантичну залежність. До функційних типів семантичної залежності у простому елементарному реченні відносимо суб'єктну, об'єктну, адресатну, інструментальну і локативну залежності [10, с. 24–33]. Ми виділяємо такі типи реченнєвих конструкцій із локативною семантичною залежністю:

Реченнєва конструкція $S + P_v + L^5$. Конструкцію формують суб'єкт і предикат процесу, що позначає місцеперебування суб'єкта: *бути, вилежати, висидіти, вистояти, відлежати, відсидіти, відстояти, жити, залишатися, залишитися, залежатися, засидітися, застоятися, з'явиться, лежати, мешкати, опинитися, опинятися, перебувати, перебути, перележати, пересидіти, простояти, полежати, посидіти, постояти, поселитися, прожити, пролежати, просидіти, промешкати, простояти, розташуватися, розташовуватися, сидіти, стояти, юртитися, юртуватися, таборитися, отаборитися, таборувати, отаборитися, табунитися* та ін. [11]. В реченнях цього типу виділяємо суб'єктну і локативну залежності. Локативна семантична залежність у вказаній реченнєвій конструкції передає просторові значення, які можна диференціювати: 1) просторова поверхня, напр.: *Сів дід на сплячому осокові* (Л. Костенко); 2) розміщення у внутрішній частині предметного простору, напр.: *Даруся <...> сиділа в розсохлій груші* (М. Матіос); *Всі сиділи в хаті* (У. Самчук); *...стоїть він у дворі церкви* (Є. Гуцало); *Сидить в темниці в'язень самотний* (Л. Українка); 2) місцерозташування, напр.: *Він поселився в домі їхньому* (Л. Костенко); *Ті <...> залишилися на Оріоні* ... (О. Гончар); *...ти в Голландії осівся* (Л. Українка); *Жили ми на горищах і терасах* (Л. Костенко); 3) близькість/віддаленість, напр.: *... при долині, біля старого граба <...> біла-біла хатка стоїть на самоті* (Л. Костенко); *...біля тієї молодой грушечки-цукрівки сидить Хведот* (У. Самчук); 4) локація відносно іншого предмета, напр.: *...бурелом громіздко, мов гекзаметри, лежить у лісі поперек стежок* (с. 63); 5) загальне розміщення суб'єкта в навколишньому середовищі, напр.: *... я волів жити поза ними (легендами)* (П. Загребельний); 6) розміщення через певний простір, напр.: *...вони жили через город* (Л. Костенко); 7) горизонтальне розміщення, напр.: *Дорога і дорога лежить за гарбузами* (Л. Костенко); 8) вертикальне розміщення: 8.1) розміщення над просторовою поверхнею, напр.: *Стояла вона над скелястим берегом* (В. Шкляр); *Над хвилями моря, на скелі, Хороша дівчина сидить* (Л. Українка); *Стоять мости над мертвими річками* (Л. Костенко); 8.2) розміщення під певним предметом, напр.: *...Іван так і просидів під брамою* (М. Матіос); *...я сів під накриттям...* (Л. Українка); *А під сливами живе Василь* (М. Матіос); *Остання в світі казка сидить під образами* (Л. Костенко); 9) розміщення по колу, напр.: *Навколо Алешок сипучі піски* (Р. Рибак); *Навколо нього час лежав навалом* (Л. Костенко); *Вони живуть навколо мене скрізь* (О. Довженко); 10) розташування щодо відстані, напр.: *...Хведот сидить серед дороги* (У. Самчук); *...він (дід) довго стояв посеред шляху* (О. Довженко); 11) розміщення між просторовими орієнтирами, напр.: *Між горами в долинах – білі юрти* (Д. Павличко).

Реченнєву конструкцію $S + P_v + L_1 + L_3$ утворюють предикати процесу: *падати, опадати, звалюватися, звалитися, капати, капотіти, текти, хилитися, похилитися, кренитися, схилитися, спускатися, нахилитися, відхилитися, опускатися, потекти, повалитися, витікти, стекти, відпадати, опадати* і под. [11]. Семантика цих одиниць вказує на зміну стану і спрямування динамічних змін на відповідний предмет. Як зазначає І. Р. Вихованець, виразно окреслена ознака динамічності зумовлює наявність в структурі речення іменникових відмінкових форм, спеціалізованих на вираженні динамічності [5, с. 106–107]. Динамічний характер предикатів цього типу впливає на розширення локативної семантичної залежності, що позначає: 1) вихідний предметний локативний компонент і 2) кінцевий предметний локативний компонент, напр.:

⁵S – суб'єкт; P_v – дієслівний предикат; O – об'єкт; Ad – адресат; I_{ac} – інструменталь (засіб дії); I_{mv} – інструменталь (засіб пересування); L – локатив; L₁ – локатив (вихідний пункт руху); L₂ – локатив (шлях руху); L₃ – локатив (кінцевий пункт руху)

Несподівано з клунка викотилася пара картоплин ... (В. Підмогильний); *Отроки <...> швидко спустилися на землю* (В. Малик).

Реченнєві конструкції: $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ формують аціональні предикати, що позначають переміщення суб'єкта (конструкції: $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$) та суб'єкта і об'єкта у просторі (конструкції $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$).

Реченнєву конструкцію $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$ утворюють дієслівний предикат і залежні від нього суб'єкт та локатив, що зазнає диференціації на початковий пункт руху, шлях руху та кінцевий пункт руху. До цієї конструкції належать предикати, що позначають процес пересування суб'єкта, напр.: *іти, йти, простувати, прямувати, ступати, топати, тупцювати, тупцювати, тупати, крокувати, марширувати, чимчикувати, теліпатися, телюцитися, мандрувати, крокувати, теліпатися* і под. [11]. У реченнєвій конструкції $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ дієслівний предикат формує суб'єктну, інструментальну та локативну залежності. До цієї конструкції належать предикати на позначення переміщення в просторі за допомогою транспортного засобу: а) опорний предикат „**летіти**”, напр.: *вилетіти, вилітати, відлетіти, відлітати, залетіти, залітати, надлетіти, надлітати, перелетіти, перелітати, підлетіти, підлітати, повідлітати, полетіти, політати, пролетіти, долетіти, летіти, пролітати*; б) опорний предикат „**їхати**”, напр.: *виїжджати, виїжджувати, виїздити, виїхати, в'їжджати, в'їздити, в'їхати, доїжджати, доїздити, доїхати, заїжджати, заїздити, заїхати, їздити, їхати, над'їжджати, над'їздити, над'їхати, наїхати, наїжджувати, наїздити, об'їжджувати, об'їжджати, об'їздити, об'їхати, переїжджати, переїздити, переїхати, під'їжджати, під'їздити, під'їхати, повід'їжджати, повід'їздити, подоїжджати, подоїздити, поїздити, поїхати, попереджжати, попереджжати, проїжджати, проїжджувати, проїздити, проїхати, роз'їжджати, роз'їздити, роз'їхати, від'їжджати, від'їхати*; в) опорний предикат „**мчати**”, напр.: *відімчати, вимчати, домчати, мчати, помчати, промчати*; д) опорний предикат „**плисти**”, напр.: *випливати, відпливати, допливати, доплисти, запливати, заплисти, надплисти, перепливати, переплисти, підпливати, підплисти, повідпливати, поплисти, пропливати, проплисти* тощо [11]. Однак відмінність речень цього типу від конструкції $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$ полягає в тому, що семантика предиката в конструкції $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ передбачає функціонування інструментальної синтаксеми на позначення засобу пересування. В реченнях цього типу визначасмо суб'єктну, інструментальну та локативну залежності. Реченнєву конструкцію $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$ утворюють предикати на позначення суб'єктного і об'єктного переміщення. У реченнях найчастіше функціонує опорний предикат „**нести**”, напр.: *внести, вносити, винести, виносити, віднести, відносити, донести, доносити, занести, занестися, заносити, заноситися, знести, нанести, наносити, наднести, надносити, нести, принести, приносити, перенести, переносити, піднести, підносити, пронести, проносити, рознести, розносити* і под. [11]. У реченнях спостерігаємо такі функційні типи семантичних залежностей: суб'єктна, об'єктна, адресатна та локативна залежності. Структуру реченнєвої конструкції $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ формує дієслівний предикат із семантикою переміщення і залежні від нього суб'єкт, об'єкт, адресат, інструменталь та локатив. Семантичне значення предиката дозволяє виділити наступні групи: а) опорний предикат „**везти**”, напр.: *ввезти, ввозити, везти, вивезти, вивозити, відвезти, вивозити, завезти, завозити, звезти, звозити, завезти, завозити, звезти, звозити, навезти, навозити, надвезти, надвозити, назвезти, назвозити, перевезти, перевозити, позавозити, повідвозити, повивозити, повозити, позвозити, попереджжати, привезти, привозити*; б) опорний предикат „**експортувати**”, напр.: *доекспортувати, доекспортувати, заекспортувати, заекспортувати, реекспортувати, реекспортувати, експортувати, поекспортувати, поекспортувати, відекспортувати, відекспортувати*; в) опорний предикат „**імпортувати**”, напр.: *відімпортувати, відімпортувати, доімпортувати, імпортувати, переімпортувати, переімпортувати*; г) опорний предикат „**відправити**”, напр.: *відправити, відправляти*; г) опорний предикат „**транспортувати**”, напр.: *відтранспортувати, відтранспортувати, дотранспортувати, дотранспортувати, затранспортувати, затранспортувати, перетранспортувати, перетранспортувати, потранспортувати, потранспортувати*; д) опорний предикат „**доставити**”, напр.: *доставити, доставляти, передоставити, подоставляти, передоставляти*; е) опорний предикат „**перемістити**”, напр.: *переміщати, переміщувати*; є) опорний предикат „**переправити**”, напр.: *переправити, переправляти* тощо [11]. Локативна семантична залежність у конструкціях: $S +$

$P_v + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ зазнає диференціації і позначає: 1) вихідний просторовий компонент, напр.: *Хведот <...> принесе кілька квіток жовтих з болота* (У. Самчук); *...човен <...> поплив з клуні в сад по траві поміж деревами* (О. Довженко); *Твоя усмішка привітна З минувшини наче промінь Несе мені ніжне світло* (Ю. Покальчук); 2) кінцевий просторовий компонент, напр.: *Понурий і замислений ішов він по вулиці Революції на Нижній Вал по свої речі* (В. Підмогильний); *Поїхав Івасик в далекі Дунай...* (Ю. Покальчук); *Мурашка повзе по-свояцьки в рукав* (В. Гей); *Пішла у вічність сива мати, між полями в сивий степ* (Й. Струцюк); 3) траєкторію переміщення від вихідного до кінцевого просторового компонента, напр.: *...трахт <...> веде з Острога, через Шумське, до Крем'яця* (У. Самчук); *...що його погнало крізь наші стени* (О. Гончар); *Отже, йдемо ми з Кириком степом* (О. Гончар); *Над старою сивою землею Журавлі летять, летять, летять* (В. Лазарук).

У реченневих конструкціях $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$ і $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$ локативна семантична залежність переважно позначає семантично чіткішу траєкторію руху на відміну від конструкцій $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$, пор.: *І я повз нього хрест несучи* (В. Слапчук); *Так він (Андрій) пройшов через усю камеру* (І. Багрянний); *Він біжить навпростець через вільховий гай* (О. Лишега, с. 310); *Йдемо коридором...* (К. Москалець) і *Городами їхав <...>. Мостами їхав <...>. І лісами їхав* (О. Довженко); *...чумаки <...> везли в степах <...> важезну сіль, тараню і чуму* (Л. Костенко); *...натомість із Ніжинина до Києва замість години, як колись, доводиться їхати чотири ... („Тиждень”)*. У конструкціях $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$ функціонує інструментальна залежність на позначення засобу переміщення від вихідного до кінцевого просторового компонента, напр.: *У місто греки в'їхали волами* (Л. Костенко); *Незліченними ешалонами вивозили людей в Німеччину* (О. Довженко).

Локативна семантична залежність виражена компонентами із предметним значенням, що позначають місцеперебування, просторові орієнтири. І. Р. Вихованець вказує, що: „Семантична і морфологічна своєрідність локативних синтаксем зумовлюється численною групою локативних прийменників, яких у сучасній українській мові нараховується понад сто і які групуються навколо центральної семантичної осі „контактність – дистантність”. Вони вимагають поєднання із статичними або динамічними відмінками. З подальшим розвитком локативної системи посилюється друге протиставлення „статичність – динамічність”. На думку вченого, семантичними варіантами локативної семантичної залежності виступають три основні типи варіантів: варіанти із значенням статичної локалізації, варіанти з динамічним значенням напрямку руху і варіанти з динамічним значенням шляху руху. Морфологічними варіантами локативної синтаксеми є місцевий, знахідний, родовий, давальний і орудний відмінки [5, с. 130]. Характерну рису всіх предикатів, що окреслюють локативну семантичну залежність, становить наявність в їхній структурі локативного прийменника, який диференціює лексичні значення предикатів та формує семантичну і морфологічну варіантність локативної семантичної залежності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз семантико-синтаксичної структури речення з опорою на семантико-синтаксичні відношення робить акцент на ядро (предикат) структури речення, навколо якого сконцентровані семантичні залежності. Конкретний предикат реченнєвої конструкції формує типи семантичної залежності. В художньому тексті позиції всіх субстанційних компонентів, семантично поєднаних з предикатом, як правило реалізовані не повністю. Локативна семантична залежність функціонує у таких конструкціях: $S + P_v + L$; $S + P_v + L_1 + L_3$; $S + P_v + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + L_1 + L_2 + L_3$; $S + P_v + O + Ad + I_{mv} + L_1 + L_2 + L_3$. У кожній реченнєвій конструкції локативна семантична залежність має відповідне значення, яке зумовлює семантика відповідного предиката. *Перспективними* є дослідження семантико-синтаксичної структури речення з урахуванням усіх семантичних типів предикатів і диференційних особливостей семантичних залежностей.

Література

1. Андерш Й. Ф. Типологія простих дієслівних речень у чеській мові в зіставленні з українською / Й. Ф. Андерш. – К. : Наук. думка, 1987. – 191 с.
2. Арват Н. Н. О семантике предложения / Н. Н. Арват // Филол. науки. – 1979. – № 5. – С. 52–61.
3. Богданов В. В. Семантико-синтаксическая организация предложения / В. В. Богданов. – Л. : Изд-во

- Ленинград. ун-та, 1977. – 200 с.
4. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. – К. : Наук. думка, 1983. – 219 с.
 5. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 224 с.
 6. Гак В. Г. К проблеме синтаксической семантики: (Семантическая интерпретация „глубинных” и „поверхностных” структур) / В. Г. Гак // Инвариантные синтаксические значения и структура предложения / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1969. – С. 77–85.
 7. Загнітко А. П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ „ВКФ „БАО”, 2011. – 992 с.
 8. Кононенко В. І. Предикатоцентрична теорія в логіко-семантичному вимірі / В. І. Кононенко / Предикат у структурі речення : монографія / За ред. акад. НАПН України В. І. Кононенка. – Київ; Івано-Франківськ; Варшава, 2010. – С. 9–30.
 9. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. посібник / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
 10. Мацицька Т. Є. Функційні типи семантичних залежностей у структурі простого речення / Т. Є. Мацицька // Українська мова. – № 2. – 2012. – С. 24–33.
 11. Словник української мови: в 11-ти томах (СУМ) / Ред. П. Й. Горещкий, А. А. Бурячок та ін. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
 12. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник / К. Ф. Шульжук – К.: Видавничий центр „Академія”, 2004. – 408 с.